

SANA (HN)-02

West Bengal State University

B.A./B.Sc./B.Com (Honours, Major, General) Examinations, 2015

PART - I

SANSKRIT — HONOURS

Paper - II

Duration : 4 Hours]

[Full Marks : 100

*Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.
The figures in the margin indicate full marks.*

UNIT - I

(Marks : 20)

1. a) What is Prastāvanā ? What is its other name ? What are its different types ? Describe after Viśvanātha any two of its varieties with definition and correct illustration from your text. 2 + 1 + 1 + 6 = 10
- OR
- b) What are the utilities of Arthopakṣepakas in a drama ? What are its different types ? Define and illustrate any two of them. 2 + 2 + 6 = 10
2. Write explanatory notes on any two of the following : 2 × 5 = 10
अभिनयः, भारतीवृत्तिः, बीजम्, मुखसन्धिः ।

UNIT - II

(Marks : 30)

3. a) Justify the appropriateness of the statement : 10
उपमा कालिदासस्य ।
- OR
- b) What are the characteristics of Vidūsaka in Sanskrit drama ? Analyse the role played by Vidūsaka in the Abhijñānasakuntala. 10
- OR
- c) Explain the dramatic significance of the curse of Durvāsas in the drama Abhijñānasakuntala. 10

SUB-B.A.(HN)-SANA-2066

[Turn over

4. Translate into English or Bengali any one of the following verses : 1 × 5 = 5
- a) नीवाराः शुकगर्भकोटरमुखभ्रष्टास्तरूणामधः
 प्रस्निग्धाः क्वचिदिङ्गुदीफलभिदः सूच्यन्त एवोपलाः ।
 विश्वासोपगमादभिन्नगतयः शब्दं सहन्ते मृगा-
 स्तोयाधारपथाश्च वल्कलशिखानिष्यन्दरेखाङ्किताः ॥
- b) त्वमर्हतां प्राग्रसरः स्मृतोऽसि नः
 शकुन्तला मूर्तिमती च सत्क्रिया ।
 समानयंस्तुल्यगुणं बभूवरं
 चिरस्य वाच्यं न गतः प्रजापतिः ॥
5. Explain in Sanskrit with reference to the context any one of the following verses : 1 × 8 = 8
- a) न खलु न खलु वाणः सन्निपात्योऽयमस्मिन्
 मृदुनि मृगशरीरे तुलराशाविवाम्निः ।
 क्व वत हरिणकानां जीवितञ्चातिलोलं
 क्व च निशितनिपाता वज्रसाराः शरास्ते ॥
- b) पातुं न प्रथमं व्यवस्यति जलं युष्मास्वपीतेषु या
 नादत्ते प्रियमण्डनापि भवतां स्नेहेन या पल्लवम् ।
 आद्ये वः कुसुमप्रसूतिसमये यस्या भवत्युत्सवः
 सेयं याति शकुन्तला पतिगृहं सर्वैरनुज्ञायताम् ॥
6. Name and expound the Samāsa in शुकगर्भकोटरमुखभ्रष्टाः in 4(a) or कुसुमप्रसूतिसमये in 5(b). 2
7. Render into Sanskrit in Devanāgarī script any one of the following : 1 × 5 = 5
- a) पुरा किल तस्स राएसिणो उग्रे तबसि वट्टमाणस्स किम्पि जादन्सङ्केहिं देवेहिं मेणआ णाम
 अच्छरा पेसिदा णिअम-विग्घकारिणी ।
- b) उगगलिअ-दब्भ-कवला मिआ परिञ्चत्त-णञ्जणा मोरा ।
 ओसरिअ-पण्डुपत्ता मुअन्ति अस्सु विअ लदाओ ॥

UNIT - III
(Marks : 20)

8. a) Explain the appropriateness of the title of the drama Svapnavāsavadatta with special reference to the incidents of the drama. 10

OR

- b) Discuss the importance of the role played by Yaugandharāyana in the development of the drama Svapnavāsavadatta. 10
9. Translate into English or Bengali any one of the following verses : 1 × 5 = 5

- a) कस्यार्थः कलशेन को मृगयते वासो यथानिश्चितं
दीक्षां पारितवान् किमिच्छति पुनर्देयं गुरोर्यद् भवेत् ।
आत्मानुग्रहमिच्छतीह नृपजा धर्माभिरामप्रिया
यद् यस्यास्ति समीप्सितं वदतु तत् कस्याद्य किं दीयताम् ॥
- b) कामेनोज्जयिनीं गते मयि तदा कामप्यवस्थां गते
दृष्ट्वा स्वैरमवन्तिराजतनयां पञ्चेषवः पात्रिताः ।
तैरद्यापि सशल्यमेव हृदयं भूयश्च विद्धा वयं
पञ्चेषुर्मदनो यदा कथमयं षष्ठः शरः पातितः ॥

10. Amplify in Sanskrit any one of the following : 1 × 5 = 5

- a) प्रद्वेषो बहुमानो वा सङ्कल्पादुपजायते ।
b) न हि सिद्धवाक्यान्युत्क्रम्य गच्छति विधिः सुपरिचितानि ।

UNIT - IV
(Marks : 30)

11. a) Describe the character of Rāma as reflected in the drama Uttararāmacarita. 12

OR

- b) Show the dramatic significance of the episode of the exhibition of the pictures in the first act of the drama Uttararāmacarita. 12

OR

- c) Narrate the dramatic significance of the encounter of Kausalyā and Janaka incorporated in the fourth act of the Uttararāmacarita. 12

12. Translate into English or Bengali any two of the following verses : 2 × 5 = 10

- a) विश्वंभरा भगवती भवतीमसूत
 राजा प्रजापतिसमो जनकः पिता ते ।
 तेषां बधूस्त्वमसि नन्दिनि ! पार्थिवानां
 येषां कुलेषु सविता च गुरुर्वयं च ॥
- b) म्लानस्य जीवकुसुमस्य विकासनानि ।
 संतर्पणानि सकलेन्द्रियमोहनानि ।
 एतानि ते सुवचनानि सरोरुहाक्ष
 कर्णामृतानि मनसश्च रसायनानि ॥
- c) हे हस्ते दक्षिण मृतस्य शिशोर्द्विजस्य
 जीवातवे विसृज शूद्रमुनौ कृपाणम् ।
 रामस्य बाहुरसि निर्भरगर्भखिन्न -
 सीताविवासनपटोः करुणा कुतस्ते ॥
- d) अङ्गादङ्गात्सूत इव निजस्नेहजो देहसारः
 प्रादुर्भूय स्थित इव बहिश्चेतनाधातुरेकः ।
 सान्द्रानन्दक्षुभितहृदयप्रसवेणावसिक्तो
 गढाश्लेषः स हि मम हिमच्योतमाशंसतीव ॥

13. Explain in Sanskrit with reference to the context any one of the following verses :

1 × 8 = 8

- a) उत्पत्तिपरिपूतायाः किमस्याः पावनान्तरैः ।
 तीर्थोदकं च वह्निश्च नान्यतः शुद्धिमर्हतः ॥
- b) ब्रजादपि कठोराणि मृदुनि कुसुमादपि
 लोकोत्तराणां चेतांसि को नु विज्ञातुमर्हति ॥